

ЮРИДИЧНА ХРОНІКА

Леся Лазаренко

кандидат юридичних наук, доцент,
заступник начальника науково-дослідного центру
з питань діяльності органів та установ
Державної кримінально-виконавчої служби України
Інституту кримінально-виконавчої служби
(м. Київ, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ У КОНФЛІКТІ З ЗАКОНОМ, КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРАВОВИХ РЕФОРМ (за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 жовтня 2018 р.)

Інститут кримінально-виконавчої служби спільно з Київським регіональним центром Національної академії правових наук України та Пенітенціарною асоціацією України 25 жовтня 2018 р. провів щорічну VI Міжнародну науково-практичну конференцію “Актуальні проблеми захисту прав людини, яка перебуває у конфлікті з законом, крізь призму правових реформ”. До участі у конференції долучилися українські та іноземні науковці, науково-педагогічні працівники провідних вищих навчальних закладів, представники органів державної влади, народні депутати, практичні працівники Державної кримінально-виконавчої служби України і пробації, представники громадських та правозахисних організацій.

Учасники конференції

© Леся Лазаренко, 2018

Леся Лазаренко

Відкриваючи науковий захід, начальник Інституту кримінально-виконавчої служби, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, генерал-майор внутрішньої служби ЄВГЕН БАРАШ зазначив: “Реформи, які нині тривають у державі, потребують ґрунтовного наукового супроводу, їх проведення актуалізує широке громадське обговорення нагальних проблем. У центрі цих реформ – зміна парадигми державної політики боротьби зі злочинністю в аспекті верховенства права та основоположності прав людини, захист яких і є віссю усіх перетворень. Ми свідомі того, що без проведення теоретичних і прикладних наукових досліджень з актуальних питань формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення прав людини, кримінальної політики та її кримінально-виконавчої складової, проблем професійної діяльності та підготовки персоналу, психолого-педагогічних аспектів, а також без широких відкритих дискусій неможливий подальший прогресивний рух у заданому напрямку”.

Він висловив вдячність, що під егідою Інституту кримінально-виконавчої служби в межах такого наукового заходу вдалося зібрати знаних учених, практиків, представників громадських організацій, молодих науковців, викладачів, аспірантів, студентів не лише з України, а й країн Європи, досвід яких є вкрай актуальним і важливим для нас. Висловив надію, що думки й тези, які будуть презентовані учасниками конференції, стануть підґрунтям для конструктивної дискусії й, у підсумку, дадуть змогу виробити рекомендації для вдосконалення практичної діяльності.

Від імені Міністерства юстиції України учасників конференції привітав заступник Міністра юстиції України Денис Чернишов. У своєму виступі він зазначив: “Забезпечення безпеки суспільства в Україні наразі є першочерговим завданням публічної адміністрації. Саме інститут пробації як соціальний інструмент покликаний реалізувати поставлену мету. Адже виправлення засуджених та запобігання вчинення ними злочинів повторно є провідним профілактичним засобом недопущення порушення прав, свобод і законних інтересів громадян. Крім того, інститут пробації в Україні функціонує ще й для забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності.

Нині в Україні відбувається наполеглива робота із запровадження повноцінного функціонування пробації як вагомого чинника демократичного суспільства. Зокрема, створено єдину Державну установу “Центр пробації”, якій підпорядковуються всі уповноважені органи з питань пробації, що належать до сфери управління Міністерства юстиції України.

www.pravoua.com.ua

Головною метою пробації в Україні залишається те, для чого вона створена та функціонує – це сприяння реінтеграції правопорушника в суспільство.

Актуальність теоретико-прикладних проблем адміністративно-правового регулювання пробації в Україні наразі є беззастережною та важливою”.

Від імені Адміністрації Державної кримінально-виконавчої служби України до учасників конференції звернувся начальник адміністрації, кандидат юридичних наук, генерал-майор внутрішньої служби Олександр Крикушенко. У своєму виступі він торкнувся таких актуальних питань: “Окреме місце серед означених питань займають проблеми, пов’язані з забезпеченням особистої безпеки засуджених та персоналу. Охорона життя та здоров’я людини визнається одним із пріоритетних напрямів державної політики. Право на життя та охорону здоров’я – це природні та невід’ємні права кожного громадянина. Вони визнаються навіть тими країнами, у конституціях яких не були закріплені. Гарантування того, що ‘право кожного на життя охороняється законом’, визначено у ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. У статті 27 Конституції України проголошено, що кожна людина має невід’ємне право на життя, а захист життя людини є обов’язком держави. Вивчення причин посилення напруженості в установах виконання покарань показує, що злочинність сьогодні стає реальною силою, яка здатна призвести до ескалації насильства та нестабільності. Оперативна обстановка в місцях позбавлення волі залишається складною: чисельність спецконтингенту, незважаючи на проведення амністій, поступово зростає, погіршується криміногенний склад засуджених. За таких умов першочерговим завданням необхідно визнати забезпечення особистої безпеки засуджених. Зазначимо, що поняття особистої безпеки розглядається нами не у вузькому аспекті, що передбачається у ст. 10 Кримінально-виконавчого кодексу України. Ми повинні гарантувати засудженим особисту безпеку не тільки у разі виникнення небезпеки їх життя і здоров’ю, а й на весь період відбування покарання. Саме тому постає низка питань щодо забезпечення уникнення конфронтації у середовищі засуджених, мінімізації традицій злочинного середовища, починаючи вже зі слідчих ізоляторів, де насаджується кримінальна субкультура, пропагується (особливо серед молоді) панування ‘злодійського закону’ над усіма засудженими, підтримується терор, розправи над слабкішими, існують непоодинокі випадки гомосексуальних насильницьких стосунків тощо. А тому безпека засуджених, режим відбування покарання повинні суворо регламентуватися нормами закону”.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2018 • № 12 • 283-288

Леся Лазаренко

Доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, почесний працівник народної освіти, заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент НАПрН України – керівник Київського регіонального центру НАПрН України НАТАЛІЯ КУЗНЕЦОВА також привітала учасників заходу від імені Національної академії правових наук України.

У конференції взяли участь представники іноземних держав: Анджей Ленчук, директор Пенітенціарного департаменту Центрального апарату Тюремної служби Польщі (Польща), Віллі Гіл, керівник місії NORLAU у сфері пробації (Норвегія), Боддл Філіп, член Данського Гельсінського комітету з прав людини (Данія), Ашот Айрапетян, кандидат юридичних наук, доцент, директор Центру правового навчання і реалізації реабілітаційних програм (Вірменія), підполковник Мачей Голембьовскі, заступник начальника Центрального навчального закладу Тюремної служби Польщі, PhD (Польща), Хюгас де Сюреман, координатор мережі судових процесів у пенітенціарній сфері (Франція). Їх доповіді та презентації про відповідну діяльність у зазначених країнах були цікавими і корисними для всіх учасників.

З вітальними словами та науковими виступами до учасників конференції звернулися академіки Національної академії правових наук України: Олександр Скрипнюк, Віктор Синьов, Сергій Максименко, Василь Шакун, Олександр Ярмиш Назарович, Анатолій Музика, а також народний депутат України Олександр Марченко.

У межах конференції обговорювалися такі актуальні питання: формування та реалізація кримінально-виконавчої політики; державна політи-

www.pravoua.com.ua

Президія конференції (зліва направо Олександр Марченко, Наталія Кузнєцова, Євген Бараш, Денис Чернишов, Олександр Крикушенко)

Доповідачі на пленарному засіданні
(зліва направо Василь Шакун, Віктор Синьов, Віктор Кривуша)

ка у сфері забезпечення прав людини в контексті правової реформи; захист прав людини, яка перебуває в конфлікті з законом, та інших осіб; актуальні проблеми професійної діяльності та підготовки персоналу Міністерства юстиції України; національні превентивні й компенсаційні засоби захисту прав засуджених; збереження особистості в місцях несвободи: психологічні та педагогічні проблеми, капеланство, медіація; міжнародний досвід та перспективи впровадження в кримінально-виконавчу систему України; проблеми й перспективи запровадження і розвитку пробації; зарубіжний досвід функціонування пенітенціарних систем.

На пленарному засіданні учасникам конференції було презентовано двотомний підручник “Кримінально-виконавче право України” та фаховий науковий журнал “Вісник пенітенціарної асоціації України”.

Робота конференції здійснювалася у межах двох секцій: 1. Законодавче забезпечення правових реформ, вектором роботи якої було обрано пенітенціарну реформу в контексті кримінальної політики держави. Обговорювалися права засуджених: проблеми та напрями законодавчого врегулювання.

2. Соціально-гуманітарна політика як складова державної політики реформування правової системи – векторами її роботи було обрано: особистість як центральна категорія психології; значення релігії в ресоціалізації особистості засудженого; професійна діяльність та підготовка персоналу Міністерства юстиції України.

Загалом у роботі конференції взяли участь близько 150 учасників, з-поміж них: 8 академіків, 56 докторів наук, понад 51 кандидат наук у галузі права, психології, педагогіки, державного управління та практичної діяльності, які представляли 20 провідних навчальних закладів України та наукових установ, серед яких: Національна академія правових наук

Леся Лазаренко

України, Національна академія педагогічних наук України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет “Львівська політехніка”, Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова, Національна академія внутрішніх справ, Харківський національний університет внутрішніх справ, Луганський державний університет внутрішніх справ, Київський національний торгово-економічний університет, Київський університет імені Бориса Грінченка та ін. Також у конференції взяли участь практичні працівники Державної кримінально-виконавчої служби України, Державної установи “Центр пробації” та представники п’яти громадських організацій, голова Душпастирської ради з питань релігійної опіки у пенітенціарній системі України при Міністерстві юстиції України Костянтин ПАНТЕЛЕЙ та голова синодального відділу Української Православної Церкви у справах пастирської опіки пенітенціарної системи Протоієрей Віктор Яценко.

Досить активно до роботи заходу долучилися представники Польщі, Данії, Вірменії, доповіді та презентації яких про відповідну діяльність у цих країнах були цікавими і корисними для усіх учасників, адже реалізація державної політики у сфері виконання покарань має здійснюватися з урахуванням досвіду зарубіжних країн у пенітенціарній сфері, зокрема, поглибленого вивчення практики виконання покарань та побудови в’язничної системи Польщі з огляду на її успіхи в реалізації в’язничної реформи, програми трудового забезпечення засуджених тощо. Розглянуто можливість державно-приватного (муніципально-приватного) партнерства щодо забезпечення працею засуджених, реалізації корекційних, реабілітаційних програм.

Було зазначено, що при реалізації пенітенціарної реформи необхідно враховувати, що ресоціалізація є складовою державної соціальної політики, спрямованою на надання комплексу соціальних послуг засудженим. При цьому соціальна політика щодо засуджених повинна розглядатися не як діяльність, яка націлена лише на задоволення їхніх інтересів, а й на захист інтересів суспільства за допомогою задоволення інтересів засуджених. Акцентовано увагу на тому, що впровадження ідеї ресоціалізації має базуватися на максимальній індивідуалізації пенітенціарного впливу на засудженого; виправні програми, націлені на індивідуальних злочинців і малі групи є основою ресоціалізаційної діяльності органів пенітенціарної системи.

Понад 100 тез, підготовлених науковцями та практиками як з України, так і з-за кордону, опубліковано у збірнику матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми захисту прав людини, яка перебуває у конфлікті з законом, крізь призму правових реформ”.